

EL DIA A DIA D'UN MIQUELET

ELS COMBATENTS QUE VAN FUSTIGAR ELS BORBÒNICS A LA GUERRA DE SUCCESSION

Els miquelets es van convertir en una força auxiliar imprescindible en les guerres que van tenir lloc a Catalunya entre els segles XVII i XVIII. Tots ells eren homes de camp que es van especialitzar en l'art de l'emboscada i els atacs brutals i per sorpresa a la rereguarda. Així va ser com van convertir-se en la gran bèstia negra de les tropes franceses de Felip V. PER CARLA GALISTEO, AMB L'ASSESSORAMENT D'ÀNGEL CASALS

Amagat entre la frondositat dels arbres, en algun indret entre Corbera d'Ebre i Móra, el coronel Falcó espera el moment oportú per donar l'ordre d'atac. A la seva esquena, cinc companyies de miquelets resten a l'aguait. Un comboi de les tropes borbòniques escortat per 150 cavalls i 300 granaders s'acosta pel camí. "Primer morir que rendir-se!" Centenars d'homes es llancen a una lluita acarnissada. Una hora després, els borbònics han perdut 279 soldats entre morts i presoners, 24 cavalls i 380 atzembles carregades de farina.

És el març del 1711 i, en plena guerra per la Successió espanyola, la pressió borbònica s'estén sobre el territori català. Però hi ha una zona on el pes de la guerra no recau en els combats que les tropes regulars de Felip V

Rústics i robustos, els miquelets podien dormir al bosc o en coves i passar setmanes sense menjar

de Borbó i l'arxiduc Carles d'Àustria lliuren al camp de batalla. Mentre aquestes se centren més en els fronts de Lleida i a l'Empordà, al sud el conflicte ha pres un camí diferent, el de la guerra petita, on unes unitats qualificades d'auxiliars o irregulars han pres protagonisme per l'efectivitat de les seves accions.

UNA FORÇA ÀGIL I SILENCIOSA

La primera constància de la paraula *miquelets* es remunta a l'any 1640, durant la guerra dels Segadors. La necessitat de reclutar més homes per frenar la invasió de les tropes de Felip IV de Castella va portar les autoritats catalanes a crear un cos auxiliar que inicialment van anomenar Companyia d'Almogàvers —pels seus antecessors medievals. Aviat, però, es van començar a conèixer popularment com a *miquelets* i van adoptar un tipus de guerra de muntanya, basada en les emboscades i els atacs a la rereguarda. I és que po-

PREPARAT PER A LA BATALLA

Un miquelet del regiment del coronel Joan Vilar i Ferrer, actiu al Bages i el Berguedà durant la guerra de Successió, amb l'equipament que era comú en aquell temps. A l'esquerra, parell de trabucs de la darrerria del segle XVII.

dien fer aquestes accions amb els ulls tancats. Originalment no eren soldats, sinó camperols de pobles rurals contractats per actuar en campanyes concretes que es lliuraven pels voltants de la seva pròpia terra. Així, coneixien fil per randa cada racó i cada camí, es movien amb agilitat i sabien on eren els amagatalls més recòndits. Des de les seves posicions privilegiades entre el boscatge, els miquelets sorprenien les tropes enemigues amb les més brutals emboscades, causant-los grans pèrdues i entorpidint el seu avanç. Una part important de la seva estratègia era la intercepció de combois i la requisita de tots els subministraments que transportaven: aliments, munició, cavalleria i bestiar. Tot i que les seves actuacions fregaven el bandolerisme, eren tan eficaces que els miquelets es van convertir en un cos imprescindible en totes les guerres que van tenir lloc durant els segles XVII i XVIII, servint

tant la Corona espanyola com la francesa. El que els mobilitzava era el sou i el contractant era, al cap i a la fi, un factor secundari.

Tenir miquelets era pràctic, però també barat. Encara que cobressin, no se'ls mantenia com als exèrcits regulars i el procés de reclutament era més ràpid, més directe i menys costós. Com que no tenien amo, el rei s'estalviava de pagar intermediaris i comissions. Per llogar una nova tongada que no superés els tres-cents homes, era suficient de fer una crida pels pobles de l'interior de Catalunya —a la Cerdanya, la Garrotxa, el Berguedà, el Pallars, el Priorat, el Montseny, la Ribagorça o la Vall d'Aran— al mateix temps que se sollicitava una autorització reial.

HOMES FORTS I DE MORAL LAXA

Ara bé, els contractants ja es podien estalviar de buscar miquelets durant els mesos de juny i juliol, que no en trobarien o els haurien de pagar força més cars. I és que eren homes de camp, i quan arribava la temporada de sega fer la guerra era una tasca secundària. Per la seva naturalesa camperola, els miquelets eren homes rústics i robustos, preparats per suportar condicions extremes com el fred o la gana. Dormien allà on podien, amagats al bosc o en coves, i podien passar setmanes sense menjar. No tenien disciplina militar però gràcies a la caça eren excel·lents tiradors. Utilitzaven un corn com a eina d'avis o de transmissió d'ordres, i les seves motxilles anaven carregades de pólvora, projectils i, si tenien sort, algunes provisions de menjar.

L'exèrcit sovint proveïa les companyies irregulars d'un racionament de pa, però el subministrament era tan irregular i escàs que havien de recórrer a actuacions poc ètiques per aconseguir aliment. Quan no podien interceptar combois amb provisions, saquejaven els pobles del territori enemic i, en darrera instància, del seu propi bàndol. Això comportava devastar viles i atacar la població civil sense escrúpols, matant tot aquell qui intentés impedir-ho.

TEMUTS... PERÒ GRANS DEFENSORS

No van trigar a sembrar el terror i a guanyar-se fama de sanguinaris, salvatges i cruels assassins. "Al fin Deú vulla donar la corona de Espanya a lo qui tòquia perquè se puga aconseguir pau i quietut", es lamentava el pagès de Santa Susanna Francesc Gelat davant les accions d'aquests homes de moral ambigua, que "casi feïan tant de mal com los enemichs".

El filipista Sebastián Vigil de Quiñones y la Rúa, vescomte de Puerto, va escriure: "Los paisanos de Cataluña cuánta incomodidad y pérdida han ocasionado a nuestras tropas. Son los catalanes por

HO SABIES?

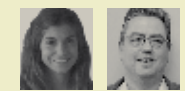
L'ORIGEN INCERT DEL SEU NOM

L'origen del sobrenom d'aquestes tropes irregulars no se sap del cert. La creença més popular diu que es va prendre d'un dels seus primers caps, Miquelot de Prats, però hi ha altres teories. Podria derivar de la tradicional devoció a sant Miquel a moltes terres muntanyenques de Catalunya, fins al punt que alguna companyia de miquelets hauria pogut dur el sant com a penó. Una altra possibilitat prové de la naturalesa rural d'aquests homes, ja que les dues diades de Sant Miquel (una al maig i una altra al setembre) coincidien amb la pujada i la baixada dels pastors i els seus ramats.

DEL CAMP A LES MUNTANYES

Per a aquesta temporada de pastura s'utilitzava l'expressió "de Sant Miquel a Sant Miquel", i es creu que també s'hauria pogut atribuir a la temporada de sega, durant la qual els pagesos no podien ser contractats per lluitar. Finalment, entre Prats de Molló i Perpinjà hi ha el puig dels Miquelets, al peu del qual hi havia un punt de reclutament d'aquest cos. Podria derivar el nom de les tropes del d'aquesta muntanya, o a l'inrevés?

naturaleza valerosos y por costumbre guerreros y solo podíamos impedirles con la bayoneta, o pelear en línea o en llano con la caballería". I és que els miquelets, tot i el mal que poguessin causar, van contribuir enormement a la defensa de tots els fronts del territori català i van endarrerir el control total per part de les tropes borbòniques, fins al setge final de Barcelona. De fet, si la ciutat va aguantar fins al 11 de setembre del 1714 va ser, en part, perquè Felip V va gastar molt temps i tropes a empaitar les partides de miquelets que es mantenien amb força a l'interior de Catalunya, resistint i endarrerint l'imminent final. ❏

CARLA GALISTEO ÉS PERIODISTA. ÀNGEL CASALS ÉS PROFESSOR D'HISTÒRIA MODERNA A LA UB.

PER SABER-NE MÉS

- ❖ ESPINO, ANTONIO. *Miquelets i sometents al Front de l'Ebre durant la Guerra de Successió (1705-1714)*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 2009.
- ❖ SALES, NÚRIA. *Senyors, bandolers, miquelets i botiflers. Estudis d'història de Catalunya (segles XVI al XVIII)*. Barcelona: Editorial Empúries, 1984.